

İnsan bəşərdi. Dünya bəşəriyyəti insanlardan öyrənir...

Bəşəriyyətin zərrəsi olmaq da səadətdi. Zərrə ifadəsinin şərti mahiyyətli olduğuna və səmimiyyətinə məqaləni sonacan oxumağa səbri çatanlar təəddüdsüz inancaq...

Tarix yaşadılanda yadda qalır. Düşüncələrimdən boy göstərən yaşadılmalı tarixlərə həmişə vəfa borcu kimi ehtiramım olub. Bu ehtiramın Sərdarı olmağım-la təsəlli tapmışam...

Ömür yolunu ona mənəvi işıq bildiklərimizlə bağlı hər hadisə, hər fakt, hər xatirə yaşadılmalı tarixdir. Belə şəxsiyyətləri yeniyetməliyimdə də tanımışam, gəncliyimdə də. Bu gün də belə bəşəri istəklərlə yaşayanların, yaşantılarını bəşəriyyətə xidmət bilənlərin, təfəkkür ziyası olanların əhatəsindəyəm. Bu, mənə Tanrının lütfüdür. Bu fikirlər mənim elmi təfəkkürünə həsəd apardığım, elmi təfəkkürü yüzlərlə elm həvəslisinin düşüncələrinin nuru olan bir elm fədəisinə vəfa borcumun hesabıdır...

70-ci illərdə

orta məktəbdə oxuyurdum. Kiyev Dövlət Universitetinin 13 yaşlı tələbəsi haq-qında məqalə oxumuşdum. Bilmirəm, 13 yaşlı tələbənin riyaziyyat fakültəsində oxumasının mənim bu marağıma təsiri olubmu, fakt budur ki, cəmiyyətin "əqlin gimnastikası" olan riyaziyyata ehtiramını mən də hiss etmişdim, İlyas müəllimin pədaqoji məharəti də öz yerində. Sonralar özüm də universitetin mexanika-riyaziyyat fakültəsinin tələbəsi oldum. İttifaq miqyasında, dünyada tanınmış neçə-neçə alimdən dərslər aldım. Taleyim məni dünyəyə tanınmış alimlərin də elmi, elmi-pədaqoji idrakının yaxın çevrəsiylə qovuşdurdu.

AMEA-nın Kibernetika İnstitutunda kiçik elmi işçi olanda Kamil Ayda-zadə kimi mütəbər bir alimi də tanıdım. Bilmirəm, mənim kibernetika sahəsinə marağımın başlanğıcının bu tanışlıqla əlaqəsi varmı, mənə, var. Əvvəl rəhmətlik Hüseyin müəllimin bir eloğulluq tövsiyyəsi, sonra unudulmaz Kamal Şirinovun ağsaqqal məsləhətləri, nəhayət, Kamil müəllimin alim, alim-vətəndaş məsləhətləri düşüncələrimin siqalına döndü.

Kamil müəllim həmsöhbətiylə təkcə elmdən, bu anlamda təkcə kibernetikadan danışmırdı, ümumiyyətlə elmdən danışır, eimin şaxələridən danışır, təbiətin hətrərəfli dərkində elmin rolundan danışır. Həm də təkcə nəzəri informasiyalar kimi deyil, praktik nümunələrə istinad et-

məklə danışır. Kamil müəllimin ilk baxışdan adı görünən belə söhbətləri, əslində, qeyri-rəsmi mühazirə təsirinə bənzərdir. 60 yaşında bir könül söhbətimiz olmuşdu. Onda bu məqamlardan da söz açmışdım. Gülümsünmüşdü. "Əgər doğrudan da belə olubsa, o anlarda özüm də nəşə deyə-deyə çox şey öyrənmişəm. Mən də tələyimdən razıyam ki, bu dünyagörüşlü tələbələrə olub, var, ömür vəfa qılsa, yenə də olacaq..." - demişdi;

1950-ci il dekabr ayının 23-də Qusar şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuş

Kamil müəllimin təvazökarlığı bizə gözəl bir həyat dərsləri olurdu. Bu təvazökarlıq onun özünün ömrünün göy-qurşağı, bizim ömrümüzün dan ulduzu idi...

1967- ci ildə 189 sayılı məktəbin riyaziyyat təmayüllü sinfini bitirib Kamil Rəcəb oğlu. Bu tarix də, bu fakt da 53 ilin o üzündə qalan bir marağın nəyə söykəndiyinin ifadəsidir. Təmayüllü sinif mahiyyəti etibarilə istər peşə seçimində, istərsə də seçilmiş peşəyə sədaqətdə ağı işıq misal-ıdır. Bu ağı işıq Kamil Rəcəb oğlunu Azərbaycan Dövlət Universitetinin mexanika-riyaziyyat fakültəsinə uğurlamışdı. "Mexmat"çılar bu adla həmişə qürurlanıb; respublikada riyaziyyat elminin məbədi olub bu fakültə.

Mənə elə gəlir ki, 1967- ci ilin avqustunda Rəcəb kişi qədər Kamilin riyaziyyat müəllimi də sevinib, şükranlıqla köks ötürüb; yetirməsinin məhz riyaziyyatı seçməsinə həm Kamilin özünə, həm də riyaziyyatın sahiblərinə uğur bilib.

Beş il. Tarixlər arasında zaman ölçüsü. Böyük Səməd Vurğun deyirdi: Yel kimi ötməsin vaxt üstümüzden; bəli, bu beş il yel kimi ötmədi Kamil Rəcəb oğlunun ömrünə yazılacaq illərdən. Bəzən zaman kiminsə ömrünə yük olur, bəzən kimsə zamana. Zaman onu dəyərləndirənlərin can sirdaşı olur, anları, günləri, bəzən illəri oğurlayanları gözə götürür.

"Orta səviyyəli tələbənin yaxşı alim olacağına heç zaman inanmamışam", - bir dəfə söhbət zamanı professor Kamil Ayda-zadə belə demişdi. Hamımız müxtəlif elmi müəssisələrdə işləyən alim tanışlarımızı xatırlamışdıq. Düşüncələrimiz zaman anlamında dünənlərdən bu günlərəcən olanları saf-çürük etmişdi. Və

Ömrünüzün işığı ömürlərə paylanıb, Kamil müəllim!

inanmışdıq ki, müəyyən vəzifələrdə işləsə də həqiqətən orta səviyyəli tələbə elmdə "Mən də varam!" deyə bilməyib. Kamil müəllim bu mətləblə universitetdə yaxşı oxuyanların elmə sevgisini istiqamətləndirmək istəyirmiş; bu da Azərbaycan elminə, konkret olaraq Azərbaycanda riyaziyyat elminə can yandırmaqdan könül xoşluğu duymaq amalı imiş. Buna yaşadıqca, bu ünlü alimin elmi əsərlərini oxuya - oxuya, öyrənə - öyrənə, dərk edə-edə əmin olmuşuq...

Professor Kamil Ayda-zadənin

elmi tərcümeyi-halı kifayət qədər geniş və məzmunludur, müəyyən qədər də həsəd ünvanlıdır.

1977-1979- cu illər. Sektor müdiri olan Kamil Ayda-zadə ES EHM istifadəçilərinin Ümumittifaq Assosiasiyası çərçivəsində Zaqafqaziya Assosiasiyasının təşkilində iştirak etmiş, Zaqaf-qaziya Assosiasiyasının Prezidentinin müavini olmuş, 80-ci illərdə Respublikada informatikanın inkişafına müəyyən dərəcədə təsir göstərmişdir.

1978-1988- ci illər. Elmi nəticələrinin tətbiqinin vacib obyektlərindən biri "Enerji" EİB (S.P. Korolyov adına KB) olmuşdur. Bu obyekt üçün onun iştirakı ilə müxtəlif texniki problemlər üçün optimallaşdırma və hesablama üsulları, alqoritmlər və proqram təminatı işlənmişdir.

Xüsusi olaraq, "Soyuz-Apollon" birləşdirən qovşağının kinematik və dinamik analizi, uçuş aparatının trayektoriyasının optimallaşdırılması,

aparatda həyat təminatçı sistemin hesabı aparılmışdır. 1979-cu il. Kamil Ayda-zadə Gürcüstan EA-nın Musxelişvili adına Hesablama mərkəzində professor B.T.Polyakin (İdarəetmə problemləri institutu, Moskva şəhəri) elmi rəhbərliyi ilə "Bəzi riyazi proqramlaşdırma üsullarının işlənməsi və tətbiqi" mövzusunda "Hesablama riyaziyyatı" ixtisası üzrə fizika-riyaziyyat elmlər namizədi adı almaq üçün dissertasiya müdafiə etmişdir.

1979 - 1994 - cü illər. "Neftqazavtomat" ETLİ- də sektor müdiri, şöbə müdiri, elmi işlər üzrə baş direktorun müavini olan Kamil Ayda-zadənin elmi işləri 1980 -1981- ci illərdə Bakı neftayırma zavodunda tətbiq edilmiş və benzinlərin optimal tərkibini təyin etmək üçün kompüter sistemi işlənilib hazırlanmışdır. Bu, elmi təfəkkürün cəmiyyətə inteqrasiyası kimi dəyərləndirilməlidir.

1988 - ci il. Yamburq qazçıxarma istehsalat Birliyinin elan etdiyi müsabiqədə "Yamburq mədəninin dispetçer idarəetmə sistemi" işinin yerinə yetirilməsinə görə birinci yerə layiq görül-müşdür. 1988 - ci ildə "Urenqoyqazçıxarma" və "Yamburq-qazçıxarma" istehsalat Birlikləri üçün mədənlər operativ idarəetmə sistemlərinin birinci növbəsinin işlərini müvəffəqiyyətlə yerinə yetirdiyinə görə SSRİ Cihazqayırma Nazirliyinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur.

1989 - cü il. Ukrayna Kibernetika institutunda "Elmi tədqiqatlarda hesablama texnikası, riyazi modelləşdirmə və riyazi üsulların tətbiqi" ixtisası üzrə "Şəbəkə strukturlu məsələlərin konstruktiv həll üsullarının işlənməsi və onların tətbiqi" mövzusunda fizika-riyaziyyat elmləri üzrə doktorluq dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir. 1992 - ci il. "Texniki proseslərin və istehsalın avtomatlaşdırılması" ixtisası üzrə professor elmi adı verilmişdir.

2016 - 2017- ci illər. "Azərbaycan dilinin lüğət tərkibinin inkişafı, dilin normalarına əməl olunmasının ictimai monitorinqi və dilin verilənlər korpusunun hazırlanması üzrə inteqrasiya olunmuş elektron sistemin yaradılması" adlı qrant layihəsində iştirak etmişdir.

Kamil müəllim 600 - dən çox elmi məqalənin müəllifidir. Onların 200-dən çoxu indeksli jurnallarda çap

olunmuşdur. Onun rəhbərliyi altında 5 nəfər elmlər doktoru, 18 nəfər elmlər na-mizədi yetişdirilmişdir.

Bütün bu nailiyyətlərinə görə o, 2013 - cü ildə AMEA - nın müxbir üzvü seçilmişdir.

Kamil müəllim elmi fəaliyyətlə paralel olaraq daim pədaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur. O, Bakı Dövlət Universitetinin "Tətbiqi riyaziyyat" fakültəsində və Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının "Tətbiqi riyaziyyat" ixtisasında müxtəlif fənlər üzrə ixtisas dərslərini tədris etmiş, 2004 - 2014 - cü illərdə isə Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında "Tətbiqi riyaziyyat" kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

2011- ci ildə o, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Fərmanı ilə "Respublikanın Əməkdar Müəllimi" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 18 aprel 2016 - ci il tarixli 1959 nömrəli sərəncamı ilə Dövlət İmtahan Mərkəzinin Direktorlar Şurasının üzvü seçilmişdir. Möv-cud dərslərin redaktə olunması və yeni dərslərin hazırlanması sahəsində də o, öz bilik və bacarığını əsirgəmir.

Bunlar professor Kamil Ayda - zadənin tam olmayan elmi uğurlarıdır.

Kamil müəllim hərtərəfli biliyə məlik universal bir elm fədəisidir. Həyatda çox təvazökar, dostluqda səmimi, reklam olunmağı qətiyyətlə sevməyən bir şəxsiyyətdir.

Hamının böyük ehtiramı, böyük sevgilərlə Kamil müəllim çağırır. Kamil Rəcəb oğlu Ayda-zadənin ən böyük uğuru tanıyanların da, tanımayanların da, dünyəvi, bəşəri sevgisi idi. Bu ünlü elm adamı əlini ürəyinin üstünə qoyub böyük könül xoşluğu ilə deyə bilər ki, mən dövlətim üçün, xalqım üçün gərəklili bir iş görmüşəm, illər ömrümün üstündən yel kimi əsib keçməyib...

"Mən, EA müxbir üzvü, professor Kamil Ayda-zadəyəm!", - deyə bilərsiniz, Kamil müəllim. Bu qənaət sizi sevənlərin, sizə ehtiram az qala ömür ülgüsü olanların inamı, inamının yaratdığı sevgidi. Axı ömrünüzün işığı ömürlərə paylanıb! Gözəl sevgidi!...

Sərdar Qasımov,
fizika-riyaziyyat elmləri
namizədi, dosent